

zrádce, *polmi*, *hostmi* atd. ponecháváme jen v obrozenských textech, stejně i lid. tvary *dveřma*, *pěštěma*, *koňma* apod., které u autorů mladších, pokud jejich užití není funkční, upravujeme. Ponechává se tvrdé sklonění pl. lidé, lidí, lidům i tisíce lidu. Zakončení gen. pl. mask. -ův (*mužův*, *hrdinův*, *skutkův*, *stromův*) zůstává tam, kde je ho užito záměrně a kde spolu s jinými jazykovými prvky má vyhraněnou slohovou funkci (např. Staré pověsti české). Jinak všude upravujeme na -ů, s výjimkou citátového *na věky věkův*.

U adjektiv ponecháváme kolísání koncovek -ní, -ný, například *tělesní*, *zahraničný*, *jižný*, *větrní*, *legračný*. U trojvýchodných přídavných jmen necháváme i jejich jednovýchodnou variantu (*drzí*), a naopak u jednovýchodných varianty trojvýchodné (*cizý*, *cizá*, *cizé*; *ryzý*, *ryzá*, *ryzé*). Dále zachováváme ve starších textech obvyklé složené tvary přídavných jmen přivlastňovacích (*živobyti mé za Glostrové oči* — Šedivý), číslovky *jeden* (*s jedním*) a zájmena *onen* (*s oným*, *oného zloděje*, *oné místo*), a naopak jmenné tvary ve skloňování příjmení neprovdaných žen (*sl. Lipšova*, *o sl. Lipšově*, *sl. Lipšovu*).

Odlisný způsob skloňování cizích a přejatých slov ponecháváme: *katechismusu*, *kaktu*, *luxu* apod. Netýká se to však jmen vlastních, už proto, že upravujeme i jejich podobu pravopisnou.

Pravopis a tvary zájmen osobních a přivlastňovacích normalizujeme (viz str. 152), ponecháváme však ve starších, zvláště obrozenských textech nesklonné *její* (*nad její sestrami*, *před její rozbořením*, *v její základech*, *krom jí a její sester*, *lahodnému její hlasu*), *jich* místo *jejich* (*nedbal jich řeči*, *v kruté jich tísni*); stejně tak i absolutní *jenž*, *jenžto*.

Ze slovesných tvarů zachováváme participia jako *proniknul*, *sáhnul*, *vytrhnul*, *dotekl*, imperativy jako *nalí*, *zabí*, *užite*, *zbi*, *napi se*, *použi*, *pomodlite se*, *posilň*, *ku-*

půj, *opatrůj*, tvary *bychme*, *abychme* a kolísání -í, -ejí v 3. os. pl.: *držejí*, *prosejí*, *připravějí* atp.

Ostatní odchylky v tvarech upravujeme, například: *litostnými slzy*, *po několika okamžení*, *před čtrnácti dní*, *po zahradech*, *v těch dobech*, *za nevalném údolím* apod.; instrumentál (lidskými) *nohami*, *rukami* upravujeme na (lidskýma) *nohama*, *rukama*; akuzativy jako *hosté*, *Němci muži*, *vojáci*, *studenti* ve spisovném jazyce textů upravujeme. O úpravě koncovek s odlišnou délkou viz str. 151—152. U sloves upravujeme podle náležité mluvnické shody tvary přechodníků (s výjimkou nesklonného *trvajeci*, *majeci* atp.).

SYNTAX

Syntaktickou podobu textu zásadně zachováváme. Ponecháváme beze změny například pořádek slov, archaické a kontaminované vazby (*překaziti sňatku*, *plakali zemřelého*, *nehledě vlastních útrap*, *buď poslušným tvým rodičům*, *Václav naslouchal na řeči dědouškovy* atp.), případy větné spodoby (*před sluncem východem*, *na začátku masopustě*, *vprostřed dvoře*), bezpředložkové vazby (*strach trestu*, *radost zachráněného života*, *někteří jich — místo z nich*) a odlišné užití zvrtných sloves, akuzativní reflexivum místo dativního a nereflexivní sloveso místo dnes obvyklého reflexivního (*hrál*, *přál* místo *hrál si*, *přál si*, *vypůjčil se noviny od souseda*, *v myšlenkách hrál tou představou*), respektujeme dále odchylky v mluvnické shodě, například odchýlnou shodu přivlastku a přísudků spojenou s neživotnou koncovkou substantiva *koně* a analogicky utvořeného tvaru *volky* apod. (*koně byly hladové*, *hubené koně krvácely*, *byly to panské volky*, *hladové volky se trhaly*, *My do vězení jděm*, *tam jako ptáčky v kleci bédné zpívati*); naproti tomu u ži-

votných koncovek maskulin musí mít i přídavné jméno, i sloveso koncovku životnou: *přeschlí potokové se rozvodnili v řeku, chlebové hynuli* atp.

Ponecháváme shodu v plurálu neuter jako *pečené holoubátka, kyselá jablka, luka byly posečeny*, užívanou nemotivovaně i ve vyprávěcím kontextu zejména u starších autorů, a rovněž i případy obecné češtiny, ať již ve starších textech (*ó vy předobří bohové, v jednom dutým stromu, pro živý bohy*), nebo záměrně užitě v textech novějších (*dobrý domy, chlapi jsou placení, ty štěňata se už všechny utopily* atd.). Upravujeme pouze ty odchylky v mluvnické shodě, které jsou způsobeny autorovým omylem, přehlédnutím či neznalostí (týká se zase především obrozeneckých textů), např. *krásné dnové, shromážděné hosté, nespravedlivé advokáti, nesnesitelní ousměšky, urputné lidé, děvčata... kteří do továrny jdou, plameny širocí a dlouzí šlohalí, rozmetání jsou obydlí* atd. Normalizujeme shodu přechodníků se jménem, ale ponecháváme absolutní tvary v případech jako *Podle sloupů spočívala kupa městských zbrojnošů, trvajecí v hlubokém myšlení*.

Doplňujeme vypouštěné předložky *k, s, se* ve vazbách jako *obrátil se (k) hajnému, aby je (k) svým zasvěcením připočetl, (se) srdcem tlukoucím hleděla, když už (s) zoufalstvím zápasil, řekla (s) dětinskou nevrlostí, řekl na to (s) odvahou kajícího vraha* atp. a ve výrazu *s sebou*. Nevkládáme však v případech, kde je možná jak bezpředložková, tak předložková vazba: *modlit se pánubohu, prosil ho slzavýma očima, dvanáct chlapců si hraje jedním jablíčkem* atd.

Ponecháváme i nenáležitě užití přivlastňovacího zájmena té osoby, která je podmínem věty, místo přivlastňovacího zájmena zvratného: *nylní nech tvého otce hledat, já vám chci mou věrnost dokázat, jdi nyní jen dál tvou cestou* atd.

Největším problémem při úpravě interpunkce je bezesporu úprava čárek, ale ani řešení způsobů, jak autor užívá ostatních interpunkčních znamének, jako jsou uvozovky, dvojtečka, tečka, středník, pomlčky, vykřičník, otazník, není při práci s textem bez problému a nelze je vždy vyřešit pouhým odkazem na Pravidla.

U *u v o z o v k y* ponecháváme většinou jen tehdy, uvažují-li přímou řeč, citátová slova nebo slova z autorova hlediska pro běžného čtenáře nezvyklá nebo do spisovného jazyka nenáležící (například Neruda dává do uvozovky slova *hovorová, zkomolená z němčiny apod.*, jiný spisovatel zase slova *nářeční*), nebo tam, kde se jimi naznačuje, že autor přikládá slovu jiný, obvykle opačný význam (při ironii, zlehčování atp., např. *toto „umění“*). U názvů časopisů, knih, spolků, budov, restaurací apod., tedy u vlastních jmen lidských výtvorů, institucí atp., kde jejich užití je převážně jen formální, je rušíme a ponecháváme je pouze tam, kde by jejich vypuštění bylo na úkor správnému pochopení textu: *Časopis Čech přinesl kritiku* — ale *„Čech“ přinesl kritiku*. Podobně se uvozovky ponechávají u delších názvů, aby se zabránilo jejich možnému nepochopení anebo splnutí s ostatním textem. Ve speciálních textech, jako jsou například literární, divadelní, hudební či výtvarné kritiky a referáty, se mohou ponechat i u drobných prací, například u básní, na odlišení od větších celků; text se tím stává přehlednější a čtenář se v něm lépe orientuje. Způsob úpravy však musí být ve vydávaném textu důsledně zachován.

Vyskytnou-li se v textu uvedeném uvozovkami další uvozovky, volíme pro odlišení jednotlivých přímých řečí nebo citátů a čtenářovu snadnější orientaci postupně další druh uvozovek (nejčastěji jednoduché , ‘ , v nich pak třeba